

Кәсіптік стандарт: «Балара шаруашылығы»

1-ші тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолдану аясы: «Балара шаруашылығы» кәсіптік стандарты «Кәсіптік біліктілік туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабына сәйкес әзірленген. Кәсіптік стандарт жұмыскерлердің кәсіптік қызметтің белгілі бір түрін жүзеге асыруы, оның ішінде белгілі бір еңбек функцияларын орындауы үшін қажетті, сондай-ақ жоғары, жоғары оқу орнынан кейінгі, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім беру бағдарламаларын әзірлеуде біліктілік деңгейлерін айқындауға арналған.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер, анықтамалар мен қысқартулар қолданылады:

1) балара шаруашылығы – жұмыс істеу негізі энтомофильді өсімдіктерді тозаңдандыру мен олардың өнімділігін арттыру үшін балараны өсіру, ұстау және пайдалану, Балара шаруашылығы өнімдерін алу болып табылатын ауыл шаруашылығы өндірісінің саласы; 1-1) бал бағытындағы Балара шаруашылығы - бал өндіруге мамандандырылған Балара шаруашылығы; 1-2) тозаңдану бағытындағы Балара шаруашылығы – энтомофильді дақылдарды тозаңдандыруға мамандандырылған Балара шаруашылығы; 1-3) өсіру бағытындағы Балара шаруашылығы - аналық баларалар мен балара ұяларын өсіруге мамандандырылған Балара шаруашылығы;

2) балара шаруашылығы өнімдері – балара ұяларының жинақтаушылық және физиологиялық қасиеттерінің арқасында алынған өнімдер;

3) асыл тұқымды аналық балара – ұрпақтарына тұрақты түрде беретін құнды белгілерімен сипатталатын, өнімділігі жоғары отбасынан шыққан таза тұқымды аналық;

4) асыл тұқымды омарта – балара өнімді және асыл тұқымдық қасиеттерін жақсартуға және олардың көбеюіне арналған омарта;

5) балара аналығын шығару – аналық балараны табиғи жағдайда немесе арнайы құрылған ара ұясында өсіру;

6) аналық балараны аспаппен ұрықтандыру – арнайы құралдардың көмегімен аталық балара шәуетін ұрықтанбаған аналық балараның жыныс мүшелеріне енгізу;

7) тәрбиеші балара ұясы – аналық балара өсіруге арналған балара ұясы;

8) бонитирлеу – ара колонияларын белгілер жиынтығы бойынша кешенді бағалау және оларды тиімді пайдалану үшін кластарға бөлу;

9) балара таңбалау – араның, ара аналығының немесе трутеньнің кеудесінің дорсальды бетіне түрлі-түсті белгі қою;

10) балара ұясын нөмірлеу – омартадағы ара ұяларын жан-жақты есепке алу тәсілі;

11) информалды білім беру – білім беру ұйымдарынан тыс күнделікті қызмет барысында алынатын және оқу нәтижелерін растайтын құжат берумен сүйемелденбейтін білім беру түрі;

12) формалды емес білім беру – оқыту орны, мерзімдері мен нысаны ескерілмей, білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдар жоспарланған, ұйымдастырған және жүзеге асыратын және оқыту нәтижелерін растаушы құжат беріле отырып жүргізілетін білім беру түрі;

13) кәсіптік кіші топ – еңбек функцияларының тұтас жиынтығымен қалыптастырылған және олардың құзыреттерін орындау үшін қажетті саланың кәсіптік тобының бір бөлігі;

14) кәсіптік топ – ортақ интеграциялық негізі бар және оларды орындау үшін еңбек функциялары мен құзыреттерінің ұқсас жиынтығын болжайтын саланың кәсіптік кіші топтарының жиынтығы;

15) біліктілік – жұмыскердің нақты еңбек функцияларын сапалы орындауға дайындық дәрежесі;

16) біліктілік деңгейі – күрделілік, еңбек әрекеттерінің стандарттылығы, жауапкершілік және дербестік параметрлері бойынша сараланатын жұмыскердің даярлық деңгейіне және құзыретіне қойылатын талаптардың жиынтығы;

17) еңбек функциясы – еңбек процесінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты әрекеттер жиынтығы;

18) кәсіптік стандарт – кәсіптік қызметтің нақты саласында біліктілік деңгейіне, құзыреттеріне, мазмұнына, сапасына және еңбек жағдайларына қойылатын талаптарды айқындайтын стандарт

19) кәсіп – арнайы даярлық нәтижесінде алынған және білім туралы тиісті құжаттармен расталатын белгілі бір білімді, іскерлікті және практикалық дағдыларды талап ететін адамның еңбек қызметінің негізгі түрі;

20) салалық біліктілік шеңбері – салада танылатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдық сипаттамасы;

21) ұлттық біліктілік шеңбері – салалық біліктілік шеңберлерін, кәсіптік стандарттарды әзірлеу үшін деңгейлердің, біліктіліктердің, жалпы кәсіптік құзыреттердің бірыңғай шкаласын айқындайды;

22) машықтар – қызметті жүзеге асыру және міндеттерді шешу мақсатында білімді пайдалану және құзыреттілік таныту қабілеті (логикалық, интуитивтік, шығармашылық және практикалық ойлауды пайдалану);

23) білім – оқу және жеке тәжірибесі арқылы ақпаратты меңгеру нәтижесі, оқу немесе жұмыс саласына қатысты фактілер, қағидаттар, теория мен практика жиынтығы, біліктіліктің міндетті түрде бағалануға тиіс компоненті;

24) құзыреттер – белгілі бір біліктілік деңгейіндегі кәсіптік қызметінде міндеттерді орындауды қамтамасыз ететін субъекті қызметінің сапасы;

25) тәжірибе – саналы қызмет, белгілі бір уақыт аралығында меңгерілген және тиімді пайдаланыла алатын білім және дағды.

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады

- 1) БА – Біліктілік анықтамалығы;
- 2) БТБА – Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы;
- 3) ББХСС – Білім берудің халықаралық стандартты сыныптауышы;
- 4) ҚР – Қазақстан Республикасы;
- 5) КС – Кәсіптік стандарт;
- 6) СБШ – Салалық біліктілік шеңбері;
- 7) ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері.

2-ші тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Балара шаруашылығы

5. Кәсіптік стандарттың коды: A01192059

6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету:

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.49 Жануарлардың басқа түрлерін өсіру

01.49.0 Жануарлардың басқа түрлерін өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.1 Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

01.19 Өзге де бір-немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

01.19.2 Гүл өсіру, гүл тұқымдары шаруашылығы

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.49 Жануарлардың басқа түрлерін өсіру

01.49.0 Жануарлардың басқа түрлерін өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.1 Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

01.19 Өзге де бір-немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

01.19.2 Гүл өсіру, гүл тұқымдары шаруашылығы

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.6 Астықты өңдеу жөніндегі қызмет және ауылшаруашылық дақылдарын өсіру және мал басын

көбейтуге мүмкіндік беретін қызмет

01.62 Мал шаруашылығына тән қызмет

01.62.0 Мал шаруашылығына тән қызмет

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: Бал араларын өсіруге және күтіп-бағуға, олардың өнімділігін қамтамасыз етуге, ара шаруашылығы өнімдерін өндіруге және өңдеуге, сондай-ақ ара ұяларының саулығын сақтауға және омартада жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік талаптарын сақтауға байланысты кәсіптік қызмет.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

- 1) Балара өсірушінің көмекшісі - 3 СБШ-нің деңгейі
- 2) Балара өсіруші - 4 СБШ-нің деңгейі
- 3) Зоотехник (балара шаруашылығы бойынша) - 5 СБШ-нің деңгейі
- 4) Бас зоотехник (балара шаруашылығы бойынша) - 8 СБШ-нің деңгейі

3-ші тарау. Кәсіптер карточкалары

9. Кәсіптің карточкасы «Балара өсірушінің көмекшісі»:	
Топтың коды:	3142-0
Қызмет атауының коды:	-
Кәсіптің атауы:	Балара өсірушінің көмекшісі
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:	

БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	64-шығарылым. "Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы" 2012 жылғы 1 қарашадағы № 422-ө-м Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2012 жылы 23 қарашада № 8098 тіркелді. Балара өсіруші		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: -	Мамандық: -	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: бастауыш білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Кәсіптік оқыту (салалар бойынша)	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:	Кәсіптік оқыту — жұмысшы мамандықтары мен қызметші лауазымдары бойынша кәсіптік даярлау бағдарламалары, сондай-ақ жұмысшылар мен қызметшілерді қайта даярлау бағдарламалары.		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	9629-7-010 - Әртүрлі жұмысты атқаратын жұмысшы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру бойынша жұмыстарды ұйымдастыру және орындау		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Омартада қосалқы жұмыстарды орындау. 2. Балара күтімі бойынша көмекші жұмыстарды орындау 3. Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру және ара ұяларын энтомофильді өсімдіктерді тозаңдандыруда пайдалану	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Омартада қосалқы жұмыстарды орындау.	Дағды 1: Балара ұяларын жөндеу және сырлау, омарта құрылыстарын, жабдықтары мен мүкәммалын ұсақ жөндеу; өртүрлі конструкциядағы рамаларды дайындау және жөндеу, оның ішінде рамаларға сымды тарту және балауыз негізін (вощина) орнату.	Машықтар:	
		1. Ақауларды анықтау мақсатында ара ұяларын тексеру. 2. Балара ұяларын жөндеу және сырлау кезінде анықталған ақауларды жою. 3. Омарта құрылыстарының, жабдықтары мен мүкәммалының ақауларын жою. 4. Балара ұяларын, құрылыстарды, жабдықтар мен мүкәммалды жөндеу кезінде құралдарды пайдалану. 5. Балара ұяларына арналған тұғырларды дайындау. 6. Рамаларды дайындау және жөндеу кезінде құралдарды пайдалану.	
		Білімдер:	
			1. Балара ұяларының негізгі түрлерінің құрылысы. 2. Балара ұяларына қойылатын талаптар, оларды сырлау және түсін таңдау қағидалары. 3. Омарта құрылыстарын, жабдықтары мен мүкәммалын ұсақ жөндеу жұмыстарын орындау тәртібі. 4. Жөндеу кезінде құралдар мен мүкәммалды пайдалану қағидалары. 5. Балара ұясы рамаларының конструкциялары мен өлшемдері. 6. Рамаларды дайындау және жөндеу технологиялары. 7. Рамаларға балауыз негізін (вощина) орнату технологиясы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді	

	Дағды 2: Балара ұяларын, жем салғыштарды, суарғыштарды және жабдықтарды тазалау және зарарсыздандыру; омарта шаруашылығы мен оның аумағында тазалықты, ветеринарлық-санитарлық талаптарды сақтау.	Машықтар: 1. Баларадың жағдайын жақсартуға арналған ерітінділерді ветеринариялық талаптарға сәйкес дайындау. 2. Балараға арналған ерітінділерді қоса алғанда, суаттарды уақтылы толықтырып отыру. 3. Ағаш рамаларды, ара ұяларын және астауларды тазалау. 4. Омарта аумағы мен құрылыстарын маусымдық жұмыстарға дайындау. 5. Дезинфекциялаушы және жуу құралдарының ерітінділерін дайындау. 6. Дезинфекциялау құралдарын нұсқаулықтарға сәйкес пайдалану. 7. Омарта аумағы мен құрылыстарын тазалау кезінде шаруашылық құрал-саймандарын пайдалану. 8. Көмекші жұмыстарды орындау кезінде арнайы киім мен жеке қорғаныш құралдарын қолдану. 9. Балара ұялары орналастырылатын алаңда қардың еруін жеделдету жөніндегі іс-шараларды жүргізу.
		Білімдер: 1. Баларалады ұстау мен өсіруге қойылатын ветеринариялық-санитариялық талаптар. 2. Омартада суаттарды орналастыру қағидалары. 3. Балара ұяларын, құралдарды, мүкәммалды және құрылыстарды дезинфекциялау тәсілдері. 4. Дезинфекциялық ерітінділерді дайындау және пайдалану қағидалары. 5. Жеке гигиена қағидалары және жұмыскерлерге қойылатын санитариялық талаптар. 6. Жеке қорғаныш құралдары және оларды қолдану қағидалары. 7. Көмекші жұмыстарды орындау кезіндегі еңбекті қорғау талаптары. 8. Балара ұяларын орналастыру үшін омарта алаңын дайындау тәртібі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Еңбек функциясы 2: Балара күтімі бойынша көмекші жұмыстарды орындау	Дағды 1: Жаңа балара колонияларын алу (бөлімдерді құру, колонияларды бөлу, аналық және аталық колонияларды дайындау, дернәсілдерді алу, балапан колонияларын дайындау).	Машықтар: 1. Баларадың және балапан басқан ұялы рамалардың бір бөлігін бөліп алу арқылы қабаттар қалыптастыру. 2. Қолданыстағы балара отбасыларын әртүрлі тәсілдермен бөлу арқылы жаңа ара отбасыларын құру. 3. Аналық және аталық ара отбасыларын қалыптастыру. 4. Бір жастағы дернәсілдерді әртүрлі әдістермен алу. 5. Тәрбиеші балара отбасыларын әртүрлі тәсілдермен қалыптастыру. 6. Заманауи құралдарды пайдалана отырып, дернәсілдерді көшірмей-ақ алу.
		Білімдер: 1. Қабаттар қалыптастыру және ара отбасыларын бөлу арқылы жаңа ара отбасыларын құру тәртібі. 2. Бір жастағы дернәсілдерді алу тәртібі. 3. Дернәсілдерді көшірмей алу ерекшеліктері. 4. Тәрбиеші балара отбасын дернәсілдерді қабылдауға дайындау тәсілдері. 5. Балара отбасыларын қалыптастырудың әртүрлі тәсілдерінің артықшылықтары мен кемшіліктері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

Дағды 2: Дернәсілдерді егу және ара ұясымен жұмыс	Машықтар:
	1. Егу рамаларын дайындау. 2. Дернәсілдерді егу жұмыстарын орындау. 3. Егу рамаларын тәрбиеші ара отбасының ұясына орналастыру. 4. Дернәсілдердің қабылдануын тексеру. 5. Тәрбиеші ара отбасын қосымша қоректендіру.
	Білімдер: 1. Егу рамасының құрылысы және оны дайындау тәртібі. 2. Балара аналығын шығару үшін дернәсілдерді егу тәсілдері. 3. Егу рамаларын ара ұясына орналастыру қағидалары. 4. Дернәсілдердің қабылдануын тексеру тәртібі. 5. Тәрбиеші балара отбасын қосымша қоректендіру қағидалары.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 3: Пісіп жетілген аналық ұяларды таңдау және нуклеустарды қалыптастыру	Машықтар:
	1. Жетілген аналық ұяшықтарды іріктеп алу уақытын анықтау. 2. Аналық ұяшықтарды есепке алу және жарамсыздарын іріктеп шығару. 3. Нуклеустарға тарату үшін жетілген аналық ұяшықтарды алу. 4. Нуклеустарды аралармен қоныстандыру. 5. Аналық ұяшықтарды нуклеустарға тарату. 6. Нуклеустарға күтім жасау және олардың күшін бағалау.
	Білімдер: 1. Жетілген аналық ұяшықтарды іріктеп алу тәртібі. 2. Нуклеустардың құрылысы және оларды дайындау тәртібі. 3. Нуклеустарды баларалармен қоныстандыру тәртібі. 4. Нуклеустарға күтім жасау қағидалары.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 4: Ұрықтанған аналық араларды алу және оларды қондыру	Машықтар:
	1. Аналық балараларды жұмыртқа салу қабілетіне тексеру. 2. Аналық баларалар мен трутнейдің шағылысуын бақылау. 3. Аналық балараларды қауіпсіз тәсілдермен қондыру. 4. Аналық балараларды белгілеу (мечение). 5. Аналық балараларды тасымалдауға арналған торшаларды аралармен қоныстандыру.
	Білімдер: 1. Аналық балараларды жұмыртқа салуды бастауына тексеру тәртібі. 2. Аналық балараларды ұяларға және нуклеустарға қондыру тәсілдері. 3. Аналық балараларды шығару кезінде инвентарь мен құралдарды пайдалану ережелері.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

	Дағды 5: Балара қаптарын қалыптастыру және жұмыстардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету	Машықтар:
		1. Рамкалы және рамкасыз қапшықтарды қалыптастыру. 2. Арнайы құрал саймандар мен аспаптарды пайдалану. 3. Арнайы киім мен жеке қорғаныс құралдарын қолдану.
		Білімдер:
		1. Балара шағу жағдайында алғашқы көмек көрсету ережелері. 2. Жеке гигиена ережелері және жұмысшыларға қойылатын санитарлық талаптар. 3. Жеке қорғаныс құралдары және оларды қолдану ережелері. 4. Балара шаруашылығында еңбекті қорғау талаптары.
Еңбек функциясы 3: Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру және ара ұяларын энтомофильді өсімдіктерді тозаңдандыруда пайдалану	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 1: Балара ұяшықтарын таңдау, айдауға дайындау және балды өңдеу	Машықтар:
		1. Балдың пісіп жетілуін анықтау. 2. Бал ұяшықтарын таңдағанда араларды ұяшықтан аластау. 3. Балауыз қақпақшаларын жабылған ұяшықтардың бетінен алу. 4. Рамкаларды айдауға дайындау кезінде жабдықтарды пайдалану. 5. Ұяшықтардан балды шығару. 6. Балдан қоспаларды алып тастау. 7. Балды айдау және тазалау кезінде жабдықтарды пайдалану. 8. Балдың қасиеттерін жақсарту үшін купаждау.
		Білімдер:
		1. Пісіп жетілген балдың белгілері. 2. Араларды ұяшықтардан аластау тәсілдері. 3. Балды айдауға дайындау технологиясы. 4. Балауыз қақпақшаларын алу тәсілдері. 5. Жабдықтар мен құрал саймандарды пайдалану ережелері. 6. Балды шығару тәсілдері. 7. Балды қоспалардан тазалау тәсілдері мен тәртібі. 8. Балды купаждау ережелері. 9. Балдың бұзылу белгілері. 10. Бал сапасына қойылатын нормативтік талаптар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 2: Балауызды өңдеу және прополисті жинау	Машықтар:
		1. Балауызды шикізатты өңдеу. 2. Балауызды тазалау және қайта өңдеу. 3. Балауызды өңдеуге арналған жабдықтарды пайдалану. 4. Рамкалар мен ара ұясынан прополисті жинау.
		Білімдер:
		1. Балауызды алу технологиялары. 2. Балауызды өңдеуге арналған құрылғылар және оларды пайдалану ережелері. 3. Прополисті жинау технологиясы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

Дағды 3: Ара тозаңын жинау және балтозаң өндіру	Машықтар:
	1. Тозаң ұстағыштарды орнату. 2. Балара тозаңын жинау, тазалау және кептіру. 3. Балтозаң салынған рамкаларды таңдау мерзімділігін анықтау. 4. Балтозаң салынған рамкаларды таңдау және шикізатты дайындау. 5. Балтозаңды тазалау және кептіру. 6. Балтозаңды өңдеу кезінде жабдықтарды пайдалану
	Білімдер: 1. Балара тозаңын жинау және кептіру технологиясы. 2. Балтозаң салынған рамкаларды таңдау ережелері. 3. Балтозаң алу технологиясы. 4. Балтозаң өндіруге арналған құрылғылар және оларды пайдалану ережелері.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 4: Аналық сүт пен еркек бал араның гомогенатын алу	Машықтар:
	1. Аналық сүт алу үшін ара ұяларын қалыптастыру. 2. Еркек бал араның гомогенатын алу үшін ара ұяларын қалыптастыру. 3. Еркек бал ара дернәсілдері бар рамкаларды таңдау. 4. Прививка рамкаларын дайындап, оларды тәрбиеші ұяға орналастыру. 5. Прививка рамкаларын таңдау. 6. Аналық ұяшықтардан дернәсілдерді алу. 7. Аналық сүтті қолмен немесе жабдықпен жинау. 8. Еркек бал араның гомогенатын сығып алу және сақтауға дайындау.
	Білімдер: 1. Прививка рамкаларын дайындау және таңдау тәртібі. 2. Аналық ұяшықтардан дернәсілдерді алу техникасы. 3. Аналық сүтті жинау технологиясы. 4. Еркек бал араның гомогенатын алу технологиясы. 5. Еркек бал араның гомогенатын сақтау шарттары.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 5: Аналық сүт пен еркек бал араның гомогенатын алу	Машықтар:
	1. Балара уын алу. 2. Балауыз көбелегін өсіру және оның тіршілік өнімдерін алу.
	Білімдер: 1. Балара уын алу технологиясы. 2. Балауыз көбелегін өсіру және оның тіршілік өнімдерін алу технологиясы.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 6: Балара шаруашылығы өнімдерін сақтау және қаптау	Машықтар:
	1. Өнімге арналған ыдысты таңдау. 2. Ыдысты қаптауға дайындау. 3. Ыдысты қолмен немесе жабдықпен толтыру және жабу. 4. Өнімді сақтауға қажетті жағдайларды жасау. 5. Өнім сапасын органолептикалық көрсеткіштер бойынша анықтау. 6. Арнайы киімді және қорғаныс құралдарын пайдалану.

		Білімдер:	
		1. Ыдысты дайындау ережелері. 2. Өнімді сақтау жағдайларына қойылатын талаптар. 3. Сапаның органолептикалық көрсеткіштері. 4. Өнім сапасы мен қауіпсіздігін растау рәсімдері. 5. Жеке гигиена ережелері және санитарлық талаптар. 6. Жеке қорғаныс құралдары және оларды қолдану ережелері. 7. Еңбекті қорғау талаптары.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Еңбекқорлық Байқағыштық Зейін Жақсы визуалды есте сақтау Аралармен жұмыс істеу кезінде батылдық		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 «Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы» – балға, ара нанына (пергаға), аналық сүтке және Балара шаруашылығының басқа да өнімдеріне қойылатын талаптарды белгілейді. 2. КО ТР 022/2011 «Таңбалануына қатысты тағам өнімдері» – Балара шаруашылығы өнімдерін таңбалау қағидаларын белгілейді. 3. КО ТР 029/2012 «Тағамдық қоспалардың, хош иістендіргіштердің және технологиялық қосалқы құралдардың қауіпсіздік талаптары» – Балара шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу кезінде қолданылатын технологиялық құралдарға қолданылады. 4. КО ТР 041/2017 «Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы» – омартада қолданылатын дезинфекциялау құралдары мен препараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 5. МемСТ 19792-2017 «Табиғи бал. Техникалық шарттар» – балдың сапасы мен қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. МемСТ 28887-90 «Ара балауызы. Техникалық шарттар» – ара балауызына қойылатын талаптарды белгілейді. 7. МемСТ 31761-2012 «Прополис. Техникалық шарттар» – прополиске қойылатын талаптарды белгілейді. 8. МемСТ 33912-2016 «Гүл тозаңы. Техникалық шарттар» – гүл тозаңы мен ара нанына (пергаға) қойылатын талаптарды белгілейді. 9. МемСТ 33913-2016 «Аналық ара сүті. Техникалық шарттар» – аналық ара сүтіне қойылатын талаптарды белгілейді. 10. МемСТ 33914-2016 «Трутень дернәсілдерінің гомогенаты. Техникалық шарттар» – трутень дернәсілдерінің гомогенатына қойылатын талаптарды белгілейді. 11. МемСТ 33915-2016 «Ара уы. Техникалық шарттар» – ара уын алу және сақтау жөніндегі талаптарды белгілейді. 12. ҚР СТ ISO 22000:2019 «Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері» – тағамдық мақсаттағы Балара шаруашылығының барлық өнімдеріне қолданылады.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	4	Балара өсіруші	
10. Кәсіптің карточкасы «Балара өсіруші»:			
Топтың коды:	6123-0		
Қызмет атауының коды:	6123-0-002		
Кәсіптің атауы:	Балара өсіруші		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы «Жұмысшылардың жұмыстар мен кәсіптердің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын бекіту туралы» (64 -шығарылым) 100. Ара өсіруші. Параграф 1. Ара өсіруші, 3 -разряд. Параграф 2. Ара өсіруші, 4 -разряд. Параграф 3. Ара өсіруші, 5 -разряд.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі:	Мамандық:	Біліктілік:
	ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	Ара өсіру және жібек шаруашылығы	
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Ара өсіруші, 3 -разряд Омартада көмекші немесе кіші омарташы ретінде кемінде 6 ай жұмыс тәжірибесі. Көмекші және көмекші тапсырмаларға қатысу: колонияларды күту, қысқа дайындау, өнімді қарапайым өңдеу. Ара өсіруші, 4 -разряд Тауарлы және тозаңдандыру омарталарында 1-2 жыл өз бетінше жұмыс тәжірибесі. Негізгі операцияларды орындау: тексеру, колонияларды тасымалдау және біріктіру, өнімді өндіру және аурумен күресу. Ара өсіруші, 5 -разряд Омарталарды өсіру және өсіру бойынша кемінде 3 жыл жұмыс тәжірибесі. Күрделі операцияларды орындау: аналықтарды өсіру және енгізу, ядролар мен бумаларды қалыптастыру, мамандандырылған өнімдерді алу		

Формалды емес және информалы біліммен байланыс:		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру және тозаңдандыру үшін бал араларын пайдалану бойынша жұмыстарды жүргізу	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Балара шаруашылығы жұмыстарын жүргізу 2. Балара шаруашылығы және күтім жұмыстары. 3. Ара шаруашылығы өнімдерін өндіру және энтомофилді өсімдіктерді тозаңдандыру үшін ара ұяларын пайдалану бойынша жұмыстарды жүргізу.
	Қосымша еңбек функциялары:	
Еңбек функциясы 1: Балара шаруашылығы жұмыстарын жүргізу	Дағды 1: Аурулар мен зиянкестермен күрес, пестицидтермен уланудың алдын алу, ұрлық пен жайылымның алдын алу	Машықтар:
		3-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара ұялары мен жабдықтарын зарарсыздандыру. 2. Аурулар мен зиянкестердің алдын алу шараларын жүргізу. 3. Шаққан кезде алғашқы көмек көрсету. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Аурулар мен зиянкестерге қарсы күрес жүргізу. 2. Өңделген жерлерде аралардың ұшуын шектеу мерзімін анықтау. 3. Пестицидтердің зақымдануын анықтау. 4. Пестицидтердің теріс әсерін азайту. 5. Ұрлық пен үйірдің көбеюінің алдын алу әдістерін қолдану. 5-деңгейге арналған машықтар 1. Ауру колонияларды анықтау және сынаққа үлгілерді дайындау. 2. Алдын алу шараларының жазбаларын жүргізу.
		Білімдер:
		3-деңгейге арналған білімдер: 1. Аралардың негізгі аурулары мен зиянкестері және олардың белгілері. 2. Шаққан кезде алғашқы көмек. 3. Жеке гигиена ережелері мен санитарлық талаптар. 4. Жеке қорғаныс құралдары және оларды пайдалану ережелері. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Аурулар мен зиянкестердің алдын алу және бақылау процедуралары. 2. Аралар үшін пестицидтердің қауіптілік кластары. 3. Пестицидтермен уланудың алдын алу және бақылау процедуралары. 4. Ара шаруашылығына қойылатын еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау талаптары. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Ұрпақ және ересек ара аурулары. 2. Аралардың пестицидтермен улануы. 3. Ауруларды бақылау шаралары. 4. Ауруларды диагностикалаудың заманауи әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

Дағды 2: Бал араларының жағдайын бақылау, ревизиялар мен тексерулер жүргізу, колонияларды ұстау, бал балансын жасау, қыстауға дайындық және қыстауды ұйымдастыру	Машықтар: 3-деңгейге арналған машықтар: 1. Азық-түлік қорын толықтыру. 2. Ұяларды кеңейту және азайту. 3. Сынақ ұяларын орнату. 4. Азық-түлік қорларының сапасын анықтау. 5. Қыстауға арналған ұяларды жинау. 6. Әртүрлі жағдайларда ұяларды тексеру. 7. Ұяларды оқшаулау. 8. Ұяны таза ұяға ауыстыру. 9. Тексеру кезінде жабдықты пайдалану. 10. Қорғаныс киімін және жеке қорғаныс құралдарын пайдалану. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Көктемгі тексеруді жүргізу. 2. Ұялардың сапасын, аналықтың және балапандардың болуын тексеру. 3. Бал балансын жасау. 4. Ұяларды біріктіру. 5. Ұя кіреберісінің енін реттеу. 6. Ұядағы аралар санын көбейту. 7. Қыстауға дайындық ретінде азық-түлік қорын бағалау және толықтыру. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Жаңа ұяларды жасанды түрде қалыптастыру. 2. Жеткізу үшін ара пакеттерін жасаңыз. 3. Бал жинау және тозаңдандыру үшін араларды пайдаланыңыз. 4. Жазбаларды жүргізіңіз. 5. Цифрлық технологияларды, электрондық құжат айналымын және ауыл шаруашылығы техникасын мониторингтеу жүйелерін қолдану.
	Білімдер: 3-деңгейге арналған білімдер: 1. Ара ұясының құрамы, аналық аралардың, жұмысшы аралардың және дрондардың рөлі. 2. Ұяның жыл бойы тіршілігі. 3. Ұялар мен жабдықтарға қойылатын талаптар. 4. Құралдарды пайдалану ережелері. 5. Қыстайтын ұялардан араларды шығару техникасы. 6. Санитарлық-гигиеналық талаптар. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Аралардың биологиясы, олардың жемінің құрамы. 2. Күшті ұяларды сақтау әдістері. 3. Негізгі бал өсімдіктері және бал ағынының түрлері. 4. Дақылдарды тозаңдандыру үшін араларды пайдалану. 5. Ұяларды кеңейту әдістері. 6. Стандартты ұяларда күтім жасау әдістері. 7. Омарталарды тасымалдау әдістері. 8. Аналық араны өсіру және ауыстыру әдістері. 9. Қысқы маусымға дайындық. 10. Балдың құрамы мен қасиеттері. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Асылдандыру негіздері. 2. Дернәсілдердің даму шарттары және азықтандыру режимі. 3. Құнарлы және құнарсыз аналық аралардың сипаттамалары. 4. Аналық араны өсіру әдістері мен әдістері. 5. Аналық араларды енгізу ережелері. 6. Ядро түзу әдістері. 7. Ұрпақ және ересек аралардың аурулары. 8. Аралардың пестицидтермен улануы. 9. Ауруларды бақылау шаралары. 10. Сүт, у, тозаң, прополис алу және сақтау әдістері.

	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Еңбек функциясы 2: Балара шаруашылығы және күтім жұмыстары.	Дағды 1: Жаңа балара ұяларын алу (колонияларды құру, колонияларды бөлу, аналық және аталық колонияларды дайындау, дернәсілдерді алу, балапан колонияларын дайындау).	Машықтар:
		3-деңгейге арналған машықтар: 1. Аралардың бір бөлігін және ұрпақтары бар ұяларды бөлу арқылы колониялар құрыңыз. 2. Бөлу арқылы жаңа колониялар құрыңыз. 3. Аналық және аталық колонияларды құрыңыз. 4. Қарапайым әдістерді қолдана отырып, бір жастағы дернәсілдерді алыңыз. 5. Негізгі әдістерді қолдана отырып, мейірбике колонияларын құрыңыз. 6. Қорғаныш киімдері мен жабдықтарын пайдаланыңыз. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Заманауи жабдықтарды қолдана отырып, дернәсілдерді ауыстырмай алыңыз. 2. Егу жақтауларын жасаңыз. 3. Егу дернәсілдерін алыңыз. 4. Егу жақтауларын мейірбике колонияларына орналастырыңыз. 5. Дернәсілдердің қабылдануын тексеріңіз. 6. Мейірбике колонияларын тамақтандырыңыз. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Ұрғақ аналықтарды алу үшін нуклеотидтерді жасаңыз. 2. Жетілген аналық жасушаларды жинау уақытын анықтаңыз. 3. Аналық жасушаларды түгендеу және жою жүргізіңіз. 4. Жетілген аналық жасушаларды алып тастап, оларды нуклеотидтерге таратыңыз. 5. Нуклеотидтерді аралармен толтырыңыз. 6. Нуктарға күтім жасау және олардың беріктігін бағалау.
		Білімдер:
		3-деңгейге арналған білім: 1. Бөлу және бөлу арқылы жаңа колонияларды құру тәртібі. 2. Бір жастағы дернәсілдерді алу тәртібі. 3. Жеке гигиена ережелері және санитарлық талаптар. 4. Жеке қорғаныс құралдары және оны пайдалану ережелері. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Дернәсілдерді ауыстырмай алу ерекшеліктері. 2. Дернәсілдерді қабылдау үшін медбикелік колонияны дайындау әдістері. 3. Егу жақтауының құрылымы және оны жасау тәртібі. 4. Дернәсілдерді егу әдістері. 5. Егу жақтауларын орналастыру ережелері. 6. Дернәсілдерді қабылдауға тексеру тәртібі. 7. Медбикелік колонияны тамақтандыру ережелері. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Жетілген аналық жасушаларды таңдау тәртібі. 2. Нуктарды жобалау және оларды жасау тәртібі. 3. Нукты аралармен толтыру және аналық жасушаларды тарату тәртібі. 4. Нуктарға күтім жасау ережелері. 5. Аналықтарды жұмыртқа өндіруге тексеру тәртібі. 6. Аналықтарды енгізу әдістері. 7. Жабдықтар мен құралдарды пайдалану ережелері. 8. Еңбек қауіпсіздігі талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

	Дағды 2: Өсімдікке қабілетті аналықтарды алу, аналықтарды енгізу, аралар жиынтығын қалыптастыру.	Машықтар: 3-деңгейге арналған машықтар: 1. Араларға күтім жасағанда арнайы жабдықтар мен құралдарды пайдаланыңыз. 2. Қорғаныш киімдері мен қауіпсіздік құралдарын киіңіз. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Аналықтардың жұмыртқа өндіруін тексеріңіз. 2. Аналықтардың және дрондардың жұптасуын бақылаңыз. 3. Қауіпсіз әдістерді қолдана отырып, аналықтарды енгізіңіз. 4. Аналықтарды белгілеңіз. 5. Аналықтарды тасымалдауға арналған торларды толтырыңыз. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара пакеттерін жасаңыз (тарақты және тарақсыз). 2. Аналықтарды және пакеттерді тасымалдауды ұйымдастырыңыз.
		Білімдер: 3-деңгей бойынша білімдер: 1. Шаққан кездегі алғашқы медициналық көмек көрсету ережелері. 2. Жұмысшыларға қойылатын санитарлық талаптар. 4-деңгей бойынша білімдер: 1. Аналықтарды жұмыртқа өндіруге тексеру тәртібі. 2. Аналықтарды енгізу әдістері. 3. Аналықтарды белгілеу ережелері. 4. Аналықтарды тасымалдау ережелері. 5-деңгей бойынша білімдер: 1. Ара пакеттерін қалыптастыру әдістері. 2. Аналықтарды және пакеттерді тасымалдаудың заманауи технологиялары. 3. Араларды өсіру және тасымалдау үшін еңбек қауіпсіздігі мен гигиенасы талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Еңбек функциясы 3: Ара шаруашылығы өнімдерін өндіру және энтомофилді өсімдіктерді тозаңдандыру үшін ара ұяларын пайдалану бойынша жұмыстарды жүргізу.	Дағды 1: Бал ұяларын таңдау, бал айдауға дайындау, қақпағын ашу, айдау, тазалау және араластыру, бастапқы сапасын анықтау.
		Машықтар: 3-деңгейге арналған машықтар: 1. Балдың пісіп-жетілуін анықтау. 2. Араларды ұяшықтардан алу. 3. Ұяшықтардың бетінен балауыз қақпақтарын алу. 4. Жақтауларды таңдау және дайындау үшін жабдықты пайдалану. 5. Ұяшықтардан балды алу. 6. Балдан қоспаларды алу. 7. Қорғаныс киімдері мен жабдықтарын пайдалану. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Балды алу және тазарту үшін жабдықты пайдалану. 2. Балдың қасиеттерін жақсарту үшін балды араластыру. 3. Органолептикалық сипаттамаларына негізделген өнім сапасын анықтау. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Өнім сапасын бақылауды ұйымдастыру. 2. Балды өңдеу операцияларының жазбаларын жүргізу.

	Білімдер: 3-деңгейге арналған білімдер: 1. Піскен балдың белгілері. 2. Араларды ұялардан алу әдістері. 3. Балды экстракциялау үшін дайындау технологиясы. 4. Балауыз қақпақтарын алу әдістері. 5. Жабдықты пайдалану ережелері. 6. Балды экстракциялау әдістері. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Балды тазарту әдістері мен процедуралары. 2. Балды араластыру ережелері. 3. Органолептикалық сапа көрсеткіштері. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Бал сапасына қойылатын нормативтік талаптар. 2. Сапа мен қауіпсіздікті сақтау процедуралары.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 2: Балауыз шикізатын өңдеу, прополис жинау, тозаң жинау, ара нанын өндіру.	Машықтар: 3-деңгейге арналған машықтар: 1. Балауыз шикізатын өңдеу. 2. Балауызды тазалау және тазарту. 3. Рамалар мен ұялардан прополис жинау. 4. Тозаң тұзақтарын орнату. 5. Тозаң түйіршіктерін жинау, тазалау және кептіру. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара наны бар рамаларды жинау жиілігін анықтау. 2. Ара наны бар рамаларды жинау. 3. Ара наны шикізатын өңдеуге дайындау. 4. Ара нанын тазалау және кептіру. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара нанын өңдеуге арналған жабдықты пайдалану. 2. Ара наны сапасын бақылауды ұйымдастыру. Білімдер: 3-деңгейге арналған білімдер: 1. Балауызды алу технологиялары. 2. Балауызды өңдеу жабдықтары. 3. Прополис жинау технологиясы. 4. Тозаңды жинау және кептіру технологиясы. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Ара наны бар жақтауларды таңдау ережелері. 2. Ара нанын өндіру технологиясы. 3. Ара нанын өндіру жабдықтары. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Ара нанын сақтау шарттарына қойылатын талаптар. 2. Өнім сапасына қойылатын нормативтік талаптар.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 3: Корольдік желе, дрон гомогенаты, ара уы және балауыз көбелегі өнімдерін алу.	Машықтар: 3-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара желесін өндіруге арналған колонияларды дайындау. 2. Гомогенатты өндіруге арналған колонияларды дайындау. 3. Дрон ұрғашылары бар жақтауларды таңдау. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Егу жақтауларын дайындау және оларды орналастыру. 2. Егу жақтауларын таңдау. 3. Аналық жасушалардан дернәсілдерді алу. 4. Ара желесін қолмен немесе жабдықпен жинау. 5. Дрон гомогенатын пресстеу. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара уын алу. 2. Балауыз көбелектерін өсіру және олардың қалдықтарын алу.

		Білімдер:
		3-деңгейге арналған білімдер: 1. Егу рамаларын дайындау және таңдау әдістері. 2. Дернәсілдерді жою әдістері. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Король желесін жинау технологиясы. 2. Дрон гомогенатын өндіру технологиясы. 3. Король желесін жинауға арналған құралдар мен жабдықтар. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Ара уын өндіру технологиясы. 2. Балауыз көбелектерін өсіру технологиясы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 4: Ара шаруашылығы өнімдерін сақтау және қаптау.	Машықтар:
		3-деңгейге арналған машықтар: 1. Өнімдерге арналған контейнерлерді таңдау. 2. Бөтелкеге құюға арналған контейнерлерді дайындау. 3. Контейнерлерді қолмен толтыру және тығыздау. 4. Өнімдерді сақтау үшін жағдайлар жасау. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Толтыру және тығыздау жабдықтарын пайдалану. 2. Органолептикалық қасиеттеріне негізделген өнім сапасын анықтау. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Өнімді сақтауды нормативтік талаптарға сәйкес ұйымдастыру. 2. Сақтау және орау операцияларының жазбаларын жүргізу.
		Білімдер:
		3-деңгейге арналған білімдер: 1. Ыдысты дайындау ережелері. 2. Өнімді сақтау талаптары. 3. Өнімнің бұзылу белгілері. 4. Жеке гигиена және санитарлық талаптар. 5. Жеке қорғаныс құралдары. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Органолептикалық сапа көрсеткіштері. 2. Өнімді қаптау және сақтау әдістері. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Өнім сапасына қойылатын нормативтік талаптар. 2. Сапа мен қауіпсіздікті сақтау рәсімдері. 3. Еңбек қауіпсіздігі мен гигиенасы талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Еңбекқорлық Байқағыштық Зейін қою Еске жақсы сақтау қабілеттілігі Баларалармен жұмыс істеу кезінде батылдық	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 «Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы» – балға, ара нанына (перғаға), аналық сүтке және Балара шаруашылығының басқа да өнімдеріне қойылатын талаптарды белгілейді. 2. КО ТР 022/2011 «Таңбалануына қатысты тағам өнімдері» – Балара шаруашылығы өнімдерін таңбалау қағидаларын белгілейді. 3. КО ТР 029/2012 «Тағамдық қоспалардың, хош иістендіргіштердің және технологиялық қосалқы құралдардың қауіпсіздік талаптары» – Балара шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу кезінде қолданылатын технологиялық құралдарға қолданылады. 4. КО ТР 041/2017 «Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы» – омартада қолданылатын дезинфекциялау құралдары мен препараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 5. МемСТ 19792-2017 «Табиғи бал. Техникалық шарттар» – балдың сапасы мен қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. МемСТ 28887-90 «Ара балауызы. Техникалық шарттар» – ара балауызына қойылатын талаптарды белгілейді. 7. МемСТ 31761-2012 «Прополис. Техникалық шарттар» – прополиске қойылатын талаптарды белгілейді. 8. МемСТ 33912-2016 «Гүл тозаңы. Техникалық шарттар» – гүл тозаңы мен ара нанына (перғаға) қойылатын талаптарды белгілейді. 9. МемСТ 33913-2016 «Аналық ара сүті. Техникалық шарттар» – аналық ара сүтіне қойылатын талаптарды белгілейді. 10. МемСТ 33914-2016 «Трутень дернәсілдерінің гомогенаты. Техникалық шарттар» – трутень дернәсілдерінің гомогенатына қойылатын талаптарды белгілейді. 11. МемСТ 33915-2016 «Ара уы. Техникалық шарттар» – ара уын алу және сақтау жөніндегі талаптарды белгілейді. 12. ҚР СТ ISO 22000:2019 «Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері» – тағамдық мақсаттағы Балара шаруашылығының барлық өнімдеріне қолданылады.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	5	Балара өсіруші-селекционер	
11. Кәсіптің карточкасы «Зоотехник (балара шаруашылығы бойынша) »:			
Топтың коды:	3142-0		
Қызмет атауының коды:	3142-0-007		
Кәсіптің атауы:	Зоотехник (балара шаруашылығы бойынша)		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	«Ауыл және балық шаруашылығы ұйымдарының басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 22 тамызда № 19280 болып тіркелді 2 тарау. Ауыл және балық шаруашылығы ұйымдарының басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары. 1 бөлім. Басшылардың лауазымдары. Параграф 15. Зоотехник		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық:	Біліктілік:
	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық:	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санатты ара шаруашылығы бойынша Зоотехник: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор): мал шаруашылығы, ветеринария, биологиялық және сабақтас ғылымдар, экология, және II санатты зоотехник лауазымында кемінде 3 жыл жұмыс өтілі. II санаттағы ара шаруашылығы бойынша Зоотехник: мал шаруашылығы, ветеринария, биологиялық және сабақтас ғылымдар, экология бағыттары бойынша жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) және санаты жоқ зоотехник лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 3 жыл, не техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) "зоотехния" мамандығы бойынша білімі және санаты жоқ зоотехник лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 5 жыл. Санаты жоқ ара шаруашылығы бойынша Зоотехник: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор): мал шаруашылығы, ветеринария, биологиялық және сабақтас ғылымдар, экология немесе техникалық және кәсіптік білім "зоотехния" мамандығы бойынша жұмыс өтіліне талаптар қойылмайды.		
Формалды емес және информформалы біліммен байланыс:			

Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Ара шаруашылығы өнімдерін өндіруді және энтомофильді өсімдіктерді тозаңдандыруды ұйымдастыру	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Омарта шаруашылығын ұйымдастыру, омарта 2. Ара шаруашылығы технологиясының элементтерін әзірлеу және өнімдер өндіру
	Қосымша еңбек функциялары:	
Еңбек функциясы 1: Омарта шаруашылығын ұйымдастыру, омарта	Дағды 1: Омарта алаңын таңдау және ұйымдастыру	Машықтар:
		1. Орынды таңдау кезінде геоцифрлік жүйелерді пайдаланыңыз. 2. Азық-түлік базасының әлеуетін анықтаңыз. 3. Омартаның орналасуын болдырмайтын факторларды анықтаңыз. 4. Антропогендік жүктеме деңгейін бағалау. 5. Омарта ғимараттары мен ара ұяларын орналастырудың жоспарын сызбасын анықтаңыз. 6. Өнімді жаз радиусындағы өсімдіктердің түрлік құрамын анықтаңыз. 7. Өсімдіктердің Гүлдену күнтізбесін жасаңыз. 8. Ауданның бал қорын есептеңіз. 9. Аумақ үшін отбасылардың санын есептеңіз. 10. Азық базасын жақсарту бойынша іс-шаралар әзірлеу. 11. Омартаны тасымалдау мерзімдері мен орындарын анықтаңыз.
		Білімдер:
		1. Геоцифрлік ақпараттық жүйелермен жұмыс істеу ережелері. 2. Омарта орындарына қойылатын нормативтік құқықтық актілердің талаптары. 3. Аралар мен олардың өнімдеріне әсер ететін антропогендік қызмет түрлері. 4. Омарта аумағын ұйымдастыру ережелері. 5. Табиғи өсетін және егілетін бал өсімдіктері және олардың гүлдену кезеңдері. 6. Өсімдіктердің нектар және бал өнімділігі. 7. Ауданның бал қорын есептеу әдістері. 8. Ара колонияларының санын есептеу әдістері. 9. Жем-шөп базасын жақсарту әдістері. 10. Омарта тасымалдау жоспарын әзірлеу принциптері. 11. Ауыл шаруашылығы дақылдарын тозаңдандыруға арналған колониялар саны. 12. Жылыжайларға ұяларды орналастыру ережелері. 13. Жылыжайда көкөніс дақылдарын тозаңдандыруға арналған ұялар саны.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 2: Жабдықтар мен ара тұқымдарын таңдау		Машықтар:
		1. Жабдықтардың, техникалық ресурстардың, инвентаризацияның және құралдардың түрлері мен мөлшерін анықтаңыз. 2. Табиғи және климаттық жағдайларға қолайлы ара тұқымын таңдаңыз.
		Білімдер:
		1. Жабдық түрлері, техникалық құралдар, инвентаризация және құралдар. 2. Қажетті жабдық мөлшерін анықтау принциптері. 3. Ара тұқымдары және олардың сипаттамалары. 4. Ара шаруашылығы өнімдерінің түрлері және оларға нарықтық сұраныс.

	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 3: Омарта өсіруді және тасымалдауды жоспарлау	Машықтар:
		1. Омарта тасымалдау жиілігін анықтаңыз. 2. Жылыжайларға ұяшықтарды орналастыру тәртібін анықтаңыз. 3. Ара шаруашылығы өнімдерінің нарығына талдау жүргізіңіз.
		Білімдер:
		1. Ауданның бал қорының мөлшерін есептеу әдістері. 2. Колониялар санын есептеу әдістері. 3. Дақылдардың тозаңдануы үшін қажетті колониялар саны. 4. Жылыжайларға ұяшықтарды орналастыру ережелері. 5. Жылыжайда көкөніс дақылдарын тозаңдану үшін қажетті ұялар саны.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 4: Ветеринариялық-санитариялық тіркеу және бақылау	Машықтар:
		1. Омарта шаруашылығына ветеринариялық-санитариялық паспорт алу үшін материалдар мен құжаттарды дайындау. 2. Бақылау және есепке алу ақпараттық жүйелеріне деректерді енгізу. 3. Тұқым шаруашылығында қолданылатын заманауи цифрлық технологиялар мен цифрлік жүйелер.
		Білімдер:
		1. Омарта шаруашылығына ветеринариялық-санитариялық паспорт алу және жүргізу тәртібі. 2. Ветеринариялық қадағалаудың бақылау және есепке алу цифрлік жүйелері. 3. Міндеттерді орындау кезіндегі еңбекті қорғау және қауіпсіздік талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Еңбек функциясы 2: Ара шаруашылығы технологиясының элементтерін өзірлеу және өнімдер өндіру	Дағды 1: Ара ұяларын ұстау технологиясын өзірлеу	Машықтар:
		1. Арнайы электрондық цифрлік ресурстарды пайдалану. 2. Әртүрлі ара шаруашылығы технологияларының артықшылықтары мен кемшіліктерін талдау. 3. Азық түрлерін, азықтандыру мөлшерін және әдістерін анықтау. 4. Ара ұяларын тексеру жиілігін және бақыланатын параметрлерді анықтау.
		Білімдер:
		1. Интервенцияларды өзірлеуге арналған электрондық цифрлік ресурстар. 2. Ара шаруашылығы технологияларының артықшылықтары мен кемшіліктері. 3. Азық түрлері, азықтандыру мөлшерін және әдістері. 4. Тексеру жиілігі және бақыланатын параметрлер.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 2: Аурулардың алдын алу және зиянкестермен күресу шараларын өзірлеу	Машықтар:
		1. Дезинфекция, дезинсекция, декарнизация және дератизация әдістері мен жиілігін анықтаңыз. 2. Аурулардың алдын алу жоспарын жасаңыз. 3. Ара карантині шараларын енгізіңіз. 4. Ара зиянкестері мен ауруларын анықтаңыз. 5. Зиянкестер мен аурулар анықталған кездегі іс-қимыл жоспарын анықтаңыз.

		Білімдер:
		1. Дезинфекция және алдын алу бойынша ветеринариялық ережелер. 2. Араларды карантиндеу әдістері. 3. Аралардың негізгі зиянкестері мен аурулары. 4. Омартадағы ауруларды анықтау процедуралары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 3: Аралардағы улану мен мінез-құлық бұзылыстарының алдын алу шараларын әзірлеу	Машықтар:
		1. Жемшөп алқаптарын пестицидтермен өңдеу тәртібін анықтаңыз. 2. Аралардың пестицидтермен улануымен күресу тәртібін анықтаңыз. 3. Аралардың ұшуын, ара ұрлығын және үйірленуін болдырмау шараларын анықтаңыз.
		Білімдер:
		1. Пестицидтердің қауіптілік кластары және олардың араларға әсері. 2. Аралармен улану процедуралары. 3. Қашып кетудің, ұрлықтың және үйірленудің алдын алу әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 4: Ара шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясын әзірлеу және тиімділікті бағалау	Машықтар:
		1. Өндірістік іс-шаралар жиынтығын анықтау. 2. Тиімділікті бағалау үшін параметрлер мен есептеу әдістерін таңдау. 3. Технология тиімділігін арттырудың перспективалы бағыттарын анықтау. 4. Ауыл шаруашылығы техникасын дайындау және пайдалану бойынша мердігерлердің жұмысын сандық мониторинг және басқару технологияларын қолдана отырып жоспарлау. 5. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалануға берген кезде сандық платформаларды, бағдарламалық жасақтаманы және мониторинг жүйелерін пайдалану.
		Білімдер:
		1. Техникалық қызмет көрсету және өндіріс технологияларының тиімділігін бағалау әдістері. 2. Өнімді сату тиімділігін есептеу параметрлері. 3. Технология тиімділігін арттырудың перспективалы бағыттары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Еңбекқорлық Бақылау Зейін қою Жақсы көру жады Аралармен жұмыс істеу кезінде батылдық	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 «Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы» – балға, ара нанына (перғаға), аналық сүтке және Балара шаруашылығының басқа да өнімдеріне қойылатын талаптарды белгілейді. 2. КО ТР 022/2011 «Таңбалануына қатысты тағам өнімдері» – Балара шаруашылығы өнімдерін таңбалау қағидаларын белгілейді. 3. КО ТР 029/2012 «Тағамдық қоспалардың, хош иістендіргіштердің және технологиялық қосалқы құралдардың қауіпсіздік талаптары» – Балара шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу кезінде қолданылатын технологиялық құралдарға қолданылады. 4. КО ТР 041/2017 «Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы» – омартада қолданылатын дезинфекциялау құралдары мен препараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 5. МемСТ 19792-2017 «Табиғи бал. Техникалық шарттар» – балдың сапасы мен қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. МемСТ 28887-90 «Ара балауызы. Техникалық шарттар» – ара балауызына қойылатын талаптарды белгілейді. 7. МемСТ 31761-2012 «Прополис. Техникалық шарттар» – прополиске қойылатын талаптарды белгілейді. 8. МемСТ 33912-2016 «Гүл тозаңы. Техникалық шарттар» – гүл тозаңы мен ара нанына (перғаға) қойылатын талаптарды белгілейді. 9. МемСТ 33913-2016 «Аналық ара сүті. Техникалық шарттар» – аналық ара сүтіне қойылатын талаптарды белгілейді. 10. МемСТ 33914-2016 «Трутень дернәсілдерінің гомогенаты. Техникалық шарттар» – трутень дернәсілдерінің гомогенатына қойылатын талаптарды белгілейді. 11. МемСТ 33915-2016 «Ара уы. Техникалық шарттар» – ара уын алу және сақтау жөніндегі талаптарды белгілейді. 12. ҚР СТ ISO 22000:2019 «Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері» – тағамдық мақсаттағы Балара шаруашылығының барлық өнімдеріне қолданылады.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	6	Ветеринарлық дәрігер	
12. Кәсіптің карточкасы «Бас зоотехник (балара шаруашылығы бойынша) »:			
Топтың коды:	1310-1		
Қызмет атауының коды:	1310-1-011		
Кәсіптің атауы:	Бас зоотехник (балара шаруашылығы бойынша)		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	8		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 «Ауыл шаруашылығы және балық шаруашылығы ұйымдарының басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы» бұйрығы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2019 жылғы 22 тамызда № 19280 тіркелді 2-тарау. Ауыл шаруашылығы және балық шаруашылығы ұйымдарының басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары. 1-бөлім. Басшылық лауазымдар. 12-параграф. Бас зоотехник		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі:	Мамандық:	Біліктілік:
	-	-	-
	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Мал шаруашылығы	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: жоғары оқу орнынан кейінгі білім (магистратура, резидентура)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Білім деңгейі: жоғары оқу орнынан кейінгі білім (PhD докторантура, PhD дәрежесі, осы саладағы PhD дәрежесі, ғылым кандидаты, ғылым докторы)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік: -
	Мал шаруашылығы және/немесе ветеринария, балық шаруашылығы, қоршаған орта (экология), биология және онымен байланысты ғылымдар салаларында жоғары білім (және/немесе тиісті сала бойынша бакалавр, магистр, PhD, докторантура) және кәсіби қызметтің тиісті саласында кемінде 5 жыл жұмыс тәжірибесі.		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			

Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	6123-0-002 - Ара өсіруші	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Селекциялық-асыл тұқымдық жұмысты ұйымдастыру, Ара шаруашылығында асыл тұқымды өнімді (материалды) өсірумен және өткізумен айналысатын шаруашылықтарды сүйемелдеу.	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Ара шаруашылығындағы асылдандыру жұмыстарын ұйымдастыру 2. Асыл тұқымды жұмыстарды есепке алу және енгізу
	Қосымша еңбек функциялары:	
Еңбек функциясы 1: Ара шаруашылығындағы асылдандыру жұмыстарын ұйымдастыру	Дағды 1: Асыл тұқымды жұмыс жоспарын әзірлеу және асыл тұқымдарды топқа бөлу	Машықтар:
		1. Селекциялық асылдандыру жұмыстарын жүргізу мерзімдерін, әдістері мен тәртібін айқындау. 2. Асыл тұқымды омартада селекциялық асылдандыру жұмысының жоспарын әзірлеу. 3. Ара ұяларының экономикалық пайдалы белгілерін анықтаңыз. 4. Ара ұяларын бағалау. 5. Асыл тұқымды топты көбейту үшін бөліңіз. 6. Аналық пен аталықты ұялардан бөлектеу. 7. Ең жақсы ұяларды ұрпақ бойынша тексеру.
		Білімдер:
		1. Тұқым, тұқымдық топ және Ара тұқымдары туралы түсініктер. 2. Бал аралары генетикасының негізгі ережелері. 3. Экономикалық пайдалы белгілерді анықтау әдістері. 4. Бағалау жүргізу әдістемесі. 5. Асыл тұқымды топты бөлу принциптері. 6. Ұрпақтардың сапасы бойынша аналықтарды бағалау әдістері. 7. Ана мен әке отбасыларын бөлу ережелері. 8. Ұяларды ұрпақ бойынша тексеру әдістемесі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 2: Патшайымдар мен дрондарды алуды және ауыстыруды ұйымдастыру	Машықтар:
1. Аналықтарды аспаптық ұрықтандыруды жүзеге асырыңыз. 2. Жатырды белгілеу. 3. Патшайымдар мен дрондарды шығару шарттарын анықтаңыз. 4. Аналықтарды жоспарлы және жоспардан тыс ауыстыру үшін отбасыларды анықтаңыз. 5. Жатырды ауыстыру әдістерін анықтаңыз. 6. Рулық топты жаңартудың жиілігі мен ауқымын анықтаңыз.		
Білімдер:		
1. Аналықтарды аспаптық ұрықтандыру әдісі. 2. Халықаралық стандарт бойынша патшайымдардың түс нөмірленуі. 3. Патшайымдарды шығару және дрондарды өсіру үшін оңтайлы жағдайлар. 4. Жатырды ауыстыру үшін отбасыларды анықтау ережелері. 5. Омартадағы асыл тұқымды материалды ауыстыру тәртібі.		
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді	
Еңбек функциясы 2: Асыл тұқымды жұмыстарды есепке алу және енгізу		

	Дағды 1: Бастапқы құжаттаманы және бухгалтерлік есепті жүргізу	Машықтар:	
		1. Есепке алу үшін электрондық цифрлік ресурстарды пайдалану. 2. Ара колониясы мен аналық аралардың жазбаларын орнату. 3. Цифрлық технологияларды, электрондық құжат айналымын және ауыл шаруашылығы техникасын мониторингтеу жүйелерін қолдану.	
		Білімдер:	
		1. Асылдандыру жазбаларын жүргізу ережелері. 2. Міндеттерді орындау кезіндегі еңбекті қорғау және қауіпсіздік талаптары.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді	
	Дағды 2: Ұяларды бағалау және ұрпақтарын тексеру	Машықтар:	
		1. Ең үздік тұқымдастарды ұрпақтарына (құнды генотипіне) қарай іріктеуден өткізу. 2. Асыл тұқымды топты анықтау үшін бағалау нәтижелерін бағалау. 3. Аналықтарды негізін қалаушы ретінде іріктеу кезінде ара ұяларының өнімділік көрсеткіштерін салыстыру.	
		Білімдер:	
		1. Ұрпақтарды ұяларда скринингтеу әдістемесі. 2. Аналық аралардың генотипі мен фенотипін бағалау принциптері. 3. Әрі қарай өсіру үшін ұяларды таңдау критерийлері.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Еңбекқорлық Бақылау Байқағыштық Жақсы көру жады Аралармен жұмыс істеу кезінде батылдық Цифрлық сауаттылық Цифрлық технологияларды меңгеруге және қолдануға дайындық.		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 «Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы» – балға, ара нанына (перғаға), аналық сүтке және Балара шаруашылығының басқа да өнімдеріне қойылатын талаптарды белгілейді. 2. КО ТР 022/2011 «Таңбалануына қатысты тағам өнімдері» – Балара шаруашылығы өнімдерін таңбалау қағидаларын белгілейді. 3. КО ТР 029/2012 «Тағамдық қоспалардың, хош иістендіргіштердің және технологиялық қосалқы құралдардың қауіпсіздік талаптары» – Балара шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу кезінде қолданылатын технологиялық құралдарға қолданылады. 4. КО ТР 041/2017 «Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы» – омартада қолданылатын дезинфекциялау құралдары мен препараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 5. МемСТ 19792-2017 «Табиғи бал. Техникалық шарттар» – балдың сапасы мен қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. МемСТ 28887-90 «Ара балауызы. Техникалық шарттар» – ара балауызына қойылатын талаптарды белгілейді. 7. МемСТ 31761-2012 «Прополис. Техникалық шарттар» – прополиске қойылатын талаптарды белгілейді. 8. МемСТ 33912-2016 «Гүл тозаңы. Техникалық шарттар» – гүл тозаңы мен ара нанына (перғаға) қойылатын талаптарды белгілейді. 9. МемСТ 33913-2016 «Аналық ара сүті. Техникалық шарттар» – аналық ара сүтіне қойылатын талаптарды белгілейді. 10. МемСТ 33914-2016 «Трутень дернәсілдерінің гомогенаты. Техникалық шарттар» – трутень дернәсілдерінің гомогенатына қойылатын талаптарды белгілейді. 11. МемСТ 33915-2016 «Ара уы. Техникалық шарттар» – ара уын алу және сақтау жөніндегі талаптарды белгілейді. 12. ҚР СТ ISO 22000:2019 «Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері» – тағамдық мақсаттағы Балара шаруашылығының барлық өнімдеріне қолданылады.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	7	Ветеринар	

4-ші тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

13. Мемлекеттік органның атауы:

Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі

Орындаушы:

Насырханова Б.К., +7 (771) 375 80 45, b.nasyrhanova@nasec.kz

14. Өзірлеуге қатысатын ұйымдар (кәсіпорындар):

«Ұлттық аграрлық ғылыми-білім беру орталығы» коммерциялық емес акционерлік қоғам

Жоба жетекшісі:

Насырханова Б.К.

E-mail: b.nasyrhanova@nasec.kz

Телефон нөмірі: +7 (771) 375 80 45

Орындаушылар:

Кенжегулова М.Б., +7 (775) 603 30 97, m.kenzhegulova@nasec.kz

Жумағалиев А.Д. ,

Крупский А.Б. , ,

15. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес: 16.04.2026 ж.

16. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган: 07.07.2026 ж.

17. «Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы: -

18. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы: Нұсқа 2, 2026 ж.

19. Болжамды қайта қарау күні: 26.10.2029 ж.